

FELEKY KÁROLY ESZTENDEJE

Irtta: VASVÁRY ÖDÖN

1

1968

Ebben az esztendőben van száz esztendeje, hogy a legnagyobb amerikai magyarok egyike, Feleky Károly megszületett és októberben lesz 38 éve, hogy New Yorkban meghalt. Születésének helyét és pontos dátumát nem sikerült megállapítani, csak annyit tudunk, hogy 62 esztendő volt, amikor meghalt, egy esodálatos munkában eltöltött élet után.

Vasváry Ödön

Ez a munka pedig nem volt kisebb, mint összegyűjteni mindazokat a könyveket és folyóiratokat, amelyekben valaha is angolul irtak Magyarországra felől, egyszóval mindazt, ami angolul nyomtatásban megjelent a magyar földről és nemzetről. Amikor halála előtt több mint negyven esztendővel elkezdte ezt a munkát, sejtélme sem volt róla, hogy az milyen arányokat fog ölteni és messzire túlhaladja mindazt a fantáziát, amit egy lelkes, akkor még amatőr gyűjtő a saját munkájának előlegezett.

Bizonyára vannak még közöttünk, akik látták ennek a munkának eredményét akár Feleky kis new yorki apartmentjében, akár később, amikor már az akkori magyar kormány birtokába ke-

2

rülve, New Yorkban Hungarian Reference Library lett belőle. Én ebben az utóbbi formájában ismerkedtem meg ezzel a csodálatos gyűjteménnyel — és később, szomorú leromlottságban, amikor a Library of Congress egyik helyiségében volt, rendszertelenül összehajlítva, várva, hogy valamikor jobb napok derülnek rá.

Feleky eredeti gyűjteménye majdnem hétezer kötet volt, amit Reference Library korában újabb angol és magyar könyvekkel egészítettek ki. Mikor a második világháború kitört, mint ellenséges idegen vagyont a kormány lefoglalta az egész gyűjteményt s így került a Library of Congress-be, ahol nem lehetett használni, részben azért, mert lefoglalt idegen vagyon volt, részben pedig azért, mert nem volt rendezve.

1953-ban, tehát 15 esztendővel ezelőtt Rev. Balogh István volt Army Chaplain barátommal, aki akkor az Amerikai Magyar Szövetség titkára volt, sokat próbálkoztunk azzal, hogy a könyvtár külön magyar gyűjteményként tartsa fenn az egész anyagot, mert féltünk, tőle, hogy szét-szedik, és szakmák szerint a könyvtár általános anyagába olvasztják be. Ugyanakkor New Yorkból ugylátszik, erősebb befolyás tudott érvényesülni, azzal az eredménnyel, hogy bár az akkori könyvtár vezetők mindig szívélyesen fogadtak bennünket és helyeselték az általunk képviselt célt, a gyűjtemény mégis New Yorkba került, azzal, hogy ott egy magánlakásban lesz elhelyezve, de úgy, hogy a nyilvánosság által, rendezetten, hozzáférhetővé legyen. Így is történt, bár az utóbbi elgondolás nem bizonyult helyesnek. A hányódás következtében valószínűleg megfogyott anyagu gyűjtemény felbomlott, egy része viszszerakult a Library of Congressbe, másik részét

3
/

a Rutgers State University magyar department-je vette át. Az előbbi az anyagot beolvasztotta az általános könyvtári anyagba, az utóbbi ugy tudom, ma is ládákbán őrizi. Mindez azt jelenti, hogy a Feleky gyűjtemény, ugy amint azt lelkes alapítója felépítette és aminek szánta, megsemmisült.

32

Feleky pontosan számontartotta a gyűjtemény-nyel kapcsolatos kiadásait. Körülbelül 40 év alatt 36 ezer dollárt fordított az anyag beszerzésére. Halála után, amikor a magyar kormány az özvegygel alkudozni kezdett az átvétel felől, 16 ezer dollárban állapodtak meg, amiből tizezret az özvegy azonnal megkapott, a többit pedig havi 50 dollárral törlesztették.

Mindezt magától az özvegytől is tudom, akivel egy izben találkoztam, amikor a gyűjtemény már Reference Library volt. Antoinette Feleky nagy műveltségű nő volt, aki zenepszichológiából Master degreet kapott a Columbia egyetemről és több szakmájába vágó értékes tanulmányt irt. Amikor találkoztunk, az élet már erősen megviselte és lelki egyensulya is inogni látszott. Megmutatott egy jókora papirdoboz régi okmányt és képet, amiről megjegyezte, hogy azok nem a könyvtaréé, hanem az ő tulajdonai, csak ott tartja őket. Jól emlékszem, ott volt közöttük egy jó csomó irat, Toulmin Smith ügyvéd kézírásában, aki Kossuth védőügyvédje volt abban a pörben, amelyet az angol kormány kezdett a nagy magyarral szemben, amikor Kossuth, jóvendőbeli használatra, magyar papírpénzt nyomtatott Angliában. A "pénzt" azután feltűzelték. Volt ott egy csomó fénykép, polgárháborús magyar katonák arcképei és sok minden egyéb. Lehet, hogy ennek a gyűjteménynek is nyoma veszett. Az özvegy azóta meghalt, még pedig annyira ismeretlenül, hogy még halála dátumát sem sikerült felfedezni. *)

Feleky Károly csodálatos álma, amit hallatlan lelkesedéssel, szorgalommal és áldozattal meg is valósított, így semmivé vált és az amerikai magyarság történetének legnagyobb kulturkincese örökre elsülyedt. Hasonló kincsünk többé nem lesz.

A százesztendő évfordulón szenteljünk egy-két kegyeletes gondolatot Feleky Károly emlékének.

*) 1950
Jan. 26
New York